

ชื่อสมุนไพร มะแขว่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Zanthoxylum*

limonella (Dennst.) Alston. ชื่อ

ท้องถิ่น ลูกกระมาศ หมากมาศ (กรุงเทพฯ)

กำจัดต้น พริกหอม (ภาคกลาง) มะแขว่น

หมักข่วง (แม่ฮ่องสอน) ลักษณะทาง

พฤกษศาสตร์

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึง

พุ่ม : สุภวารัตน์ (2556)

ใหญ่ ลำต้นมีเปลือกสีเทาอมขาว ลำต้น และกิ่ง มีตุ่มหนามแหลมขนาดใหญ่ขึ้นปกคลุม

ใบ มะแขว่น เป็นประกอบแบบขนนก ประกอบด้วยก้านใบหลักยาวประมาณ 15-20 เซนติเมตร มีหนามเป็นระยะ บนก้านใบมีใบย่อย 10-28 ใบ ใบย่อยแต่ละใบมีก้านใบสั้น 0.5-1 เซนติเมตร ส่วนแผ่นใบย่อยแต่ละใบมีรูปไข่ ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบและแผ่นใบเรียบ ใบกว้าง ประมาณ 4-5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 10-14 เซนติเมตร เมื่อขยี้ใบจะมียาง และมีกลิ่นหอม

ดอก ออกดอกเป็นช่อแบบกระจายบริเวณปลายยอด ช่อดอกมีความยาวประมาณ 10-20 เซนติเมตร ประกอบด้วยช่อดอกย่อยจำนวนมาก ส่วนตัวดอกออกเป็นกระจุกที่ปลายช่อของแต่ละก้านช่อย่อย ตัวดอกมีขนาดเล็ก มีรูปทรงกลม สีขาวอมเขียว ขนาดดอกประมาณ 0.3-0.5 เซนติเมตร ประกอบด้วยกลีบรองดอก 4 กลีบ และกลีบดอก 4 กลีบ ตรงกลางมีเกสรตัวผู้ 4 อัน และเกสรตัวเมีย 1 อัน ทั้งนี้ ดอกมะแขว่นจะเริ่มออกในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน

ผล มีลักษณะทรงกลม ขนาดประมาณ 0.5-0.7 เซนติเมตร ผลอ่อนมีเปลือกสีเขียว ผลแก่มีเปลือกสีแดง และแก่จัดมีสีดำอมน้ำตาล เปลือกผลมีผิวขรุขระ และปริแตกออกเป็น 2 ซีก เมื่อแก่จัดหรือเมื่อผลแห้งจนมองเห็นเมล็ดด้านใน ซึ่งมีลักษณะทรงกลม เปลือกเมล็ดมีสีดำ และเป็นมัน ขนาดเมล็ดประมาณ 0.25-0.35 เซนติเมตร ผลมะแขว่นนี้ นิยมใช้เป็นเครื่องเทศประกอบอาหาร ซึ่งให้รสเผ็ดร้อน และมีกลิ่นหอมแรง

การนำไปใช้ประโยชน์

ผลมะแขว่นแห้งนิยมใช้เป็นเครื่องเทศประกอบอาหารหลายชนิด เช่น ลาบ แกง และผัด เช่น แกง อ่อม และผัดเผ็ด เป็นต้น เพิ่มกลิ่นหอม ตับกลิ่นคาวและเพิ่มรสอาหารให้เผ็ดร้อน ทำให้อาหารอร่อย และนำมารับประทานมากขึ้น ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักคู่กับอาหารจำพวก ลาบ ซุปหน่อไม้ผลและเมล็ด นิยมนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยสำหรับใช้ในด้านความสวยงามหรือสำหรับทานวดกล่อมเนื้อและ ใช้ฉีดพ่นป้องกันยุงลาย

สรรพคุณทางยา

1. ช่วยบำรุงหัวใจ บำรุงเลือด ลดความดันเลือด
2. ช่วยเจริญอาหาร ช่วยย่อยอาหาร ขับลมในลำไส้ แก้อาการปวดท้อง
3. ช่วยสมานแผล แก้พิษร้อนใน
4. ใช้สูดดม ช่วยแก้อาการวิงเวียนศีรษะ
5. ช่วยขับเสมหะ
6. ลดอาการฟกช้ำ รักษาโรคหนองใน
7. แก้ระมะนาด แก้ปวดฟัน
8. แก้พิษตะขาบ พิษแมลงป่อง และพิษงู
9. แก้โรคทางเดินปัสสาวะ

เอกสารอ้างอิง

เมย์วิสาข์. (2564). มะแขว่นเครื่องเทศล้านนาสูตรเด็ดลำขนาด. สืบค้น 17 เมษายน 2565, จาก

https://www.technologychaoban.com/folkways/article_14260

สุภาวรัตน์. (2556). มะแขว่น ไล่ลาบ ลำขนาด. สืบค้น 17 เมษายน 2565, จาก

<https://www.smileconsumer.com/2013/07/มะแขว่น>

puechkaset. (2559) สมุนไพรมะแขว่น. สืบค้น 17 เมษายน 2565, จาก

<https://puechkaset.com/มะแขว่น/>